

ฝ่าวิกฤตสู่โอกาส: ผู้ผลิตทุเรียนไทยกับการปรับตัว ในยุคเปลี่ยนผ่าน

ศุภสิทธิ์ ตีระนา¹
นพรัตน์ รัตนประทุม²
เดช วัฒนชัยยิ่งเจริญ³
อารมณ ช่างกุล⁴

บทคัดย่อ

ไทยเป็นประเทศที่ผลิตและส่งออกทุเรียนเป็นอันดับหนึ่งของโลก และสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและผู้ประกอบการคิดเป็นมูลค่ากว่าแสนล้านบาท อย่างไรก็ตาม ความต้องการผลผลิตของผู้บริโภคที่เพิ่มสูงขึ้นทำให้การแข่งขันในตลาดทุเรียนดุเดือด ประกอบกับความแปรปรวนของภูมิอากาศทำให้กระบวนการผลิตยากลำบากขึ้น การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาและความท้าทายของการผลิตทุเรียนในประเทศไทย และเสนอแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรและผู้ประกอบการ/ล้ง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร 580 ราย และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 52 ราย ผ่านการตอบแบบสอบถาม จากผลการศึกษาปัญหาและความท้าทายในการผลิตทุเรียนของเกษตรกรในภาพรวม พบว่า อันดับ 1 ได้แก่ ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้น ($\bar{x} = 2.86$ ระดับปานกลาง) อันดับ 2 โรคและแมลงศัตรูพืชใหม่ ๆ ($\bar{x} = 2.64$ ระดับปานกลาง) และอันดับ 3 ภัยแล้งและขาดแคลนน้ำในการเพาะปลูก

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร <Email: supasitt@nu.ac.th>

² อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร <Email: nopparatr@nu.ac.th>

³ รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาวิทยาศาสตร์การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยนเรศวร <Email: detw@nu.ac.th>

⁴ นิสิตปริญญาเอก สาขาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร <Email: aromc63@nu.ac.th>

($\bar{x} = 2.41$ ระดับน้อย) สำหรับผู้ประกอบการหรือล้ง พบว่า อันดับ 1 การผูกขาดตลาดของจีน ($\bar{x} = 3.12$ ระดับปานกลาง) อันดับ 2 การสวมสิทธิ์ใบรับรองมาตรฐาน GMP ($\bar{x} = 2.88$ ระดับปานกลาง) และอันดับ 3 การสวมสิทธิ์ทุเรียนจากต่างประเทศ ($\bar{x} = 2.79$ ระดับปานกลาง) ผลการสังเคราะห์แนวทางการปรับตัวของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรต้องเน้นการลดต้นทุน ด้วยการใช้ปุ๋ยชีวภาพ การตรวจสอบและเผ่าระวังโรคโดยการใช้แอปพลิเคชันและโดรนเพื่อตรวจสอบการแพร่ระบาดของโรค พัฒนาระบบชลประทาน และระบบน้ำหยดเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งและขาดแคลนน้ำ สำหรับผู้ประกอบการ ต้องขยายตลาดส่งออก และพัฒนาระบบขายปลีกเพื่อลดการพึ่งพาตลาดจีนเพียงแหล่งเดียว การนำระบบตรวจสอบย้อนกลับ (traceability system) มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการสวมสิทธิ์ใบรับรองมาตรฐาน GMP นอกจากนี้ผู้ประกอบการต้องนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ตรวจสอบแหล่งที่มาของทุเรียนสำหรับข้อเสนอแนะ เกษตรกรควรเพิ่มพูนความรู้ ทักษะทางการเกษตรและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ขณะที่ผู้ประกอบการทุเรียนจำเป็นต้องเร่งปรับตัวให้ทันต่อการแข่งขันและมาตรฐานการค้าที่เข้มงวดในตลาดส่งออก

คำสำคัญ: ทุเรียน ชาวสวนทุเรียน ปัญหาทุเรียน ผู้ประกอบการทุเรียน แนวทางการปรับตัว

Overcoming Crisis Opportunity: Thai Durian Producers' Adaptation in a Transitional Era

Supasit Tana⁵

Nopparat Rattanaprathum⁶

Det Wattanachaiyingcharoen⁷

Arom Chankun⁸

ABSTRACT

Thailand is the world's leading producer and exporter of durians, generating income of over 100 billion baht for farmers and entrepreneurs. However, the growing demand for durian products has intensified market competition, while climate variability has made the production process increasingly difficult. This study aims to analyze the problems and challenges in durian production in Thailand and propose adaptation strategies for farmers and entrepreneurs. A quantitative research method was employed, using descriptive statistics to analyze data collected from 580 farmers and 52 government officials through questionnaires. The results revealed that, for farmers, the top three problems and challenges were: (1) rising production costs ($\bar{x} = 2.86$, moderate level), (2) emerging plant diseases and pests ($\bar{x} = 2.64$, moderate level), and (3) drought and water shortages for cultivation ($\bar{x} = 2.41$, low level). For entrepreneurs,

---

⁵ Assistant Professor, Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Social Sciences, Naresuan University <Email: supasitt@nu.ac.th>

⁶ Lecturer, Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Social Sciences, Naresuan University < Email: nopparatr@nu.ac.th >

⁷ Associate Professor, Department of Agricultural Sciences, Faculty of Agriculture, Natural Resource and Environment, Naresuan University <Email: detw@nu.ac.th>

⁸ Ph.D. Candidate in Social Development, Faculty of Social Sciences, Naresuan University <Email: aromc63@nu.ac.th>

the top three issues were: (1) market monopoly by China ($\bar{x} = 3.12$, moderate level), (2) fraudulent use of GMP certificates ($\bar{x} = 2.88$, moderate level), and (3) illegal importation and re-export of foreign durians ($\bar{x} = 2.79$, moderate level). The synthesis of adaptation strategies suggests that farmers should reduce production costs by using bio-fertilizers, strengthen disease monitoring through mobile applications and drones, and improve irrigation systems, such as drip irrigation, to address drought and water scarcity. For entrepreneurs, strategies include expanding export markets, developing retail systems to reduce dependency on China, and implementing a traceability system to prevent the fraudulent use of GMP certificates. In addition, entrepreneurs should adopt advanced technologies to verify the origin of durians. Recommendations are that farmers enhance their agricultural knowledge and digital technology skills, while entrepreneurs accelerate their adaptation to meet the challenges of competition and strict trade standards in the export market.

Keywords: Durian, Durian Farmers, Problems in Durian Production, Durian Entrepreneurs, Adaptation Strategies

บทนำ

ทุเรียนมีบทบาทในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเอเชีย พ.ศ. 2567 ประเทศจีนได้นำเข้าทุเรียนมีมูลค่าสูงถึงประมาณ 7 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งสะท้อนอุปสงค์ที่เติบโตอย่างต่อเนื่อง (Nulimaimaiti, 2025) ขณะที่ไทยยังคงครองตำแหน่งผู้ส่งออกหลักของโลกด้วยมูลค่าส่งออก 3.82 พันล้านดอลลาร์ หรือคิดเป็นส่วนแบ่งตลาดโลกถึง ร้อยละ 54.2 (“Thailand tops,” 2025) การครองความเป็นผู้นำนี้สอดคล้องกับรายงานขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ที่ระบุว่าไทยมีส่วนแบ่งเฉลี่ยกว่าร้อยละ 94 ของการส่งออกทุเรียนโลกในช่วง พ.ศ.2563–2565 (Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2023) อย่างไรก็ตาม ทุเรียนในเวียดนามก็มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยใน พ.ศ.2567 มีการส่งออกทุเรียนมูลค่า 3.3 พันล้านดอลลาร์ และกว่าร้อยละ 90 ของผลผลิตถูกส่งไปยังจีน (VietnamPlus, 2025) ดังนั้น ทุเรียนจึงไม่เพียงแต่สร้างรายได้ให้ผู้ผลิตหลักในอาเซียน แต่ยังเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดการลงทุนในห่วงโซ่อุปทาน การปรับมาตรฐานคุณภาพและการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ในตลาดเอเชีย (“RI \$8b durian,” 2024)

การผลิตทุเรียนในประเทศไทยถือเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่มีบทบาทต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ โดยสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรและผู้ประกอบการในห่วงโซ่อุปทาน ทั้งนี้ ใน พ.ศ.2566 ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกทุเรียนรวมประมาณ 1.2 ล้านไร่ และสามารถส่งออกทุเรียนคิดเป็นมูลค่ากว่า 125,000 ล้านบาท (Office of Agricultural Economics, 2025) ปัจจุบันการเพาะปลูกทุเรียนกระจายอยู่ทั่วประเทศ โดย 10 จังหวัด ที่มีพื้นที่เพาะปลูกมากที่สุด ได้แก่ ชุมพร นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี จันทบุรี ยะลา อุตรดิตถ์ ตราด ระยอง ระนอง และสงขลา ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาตามภูมิภาคพบว่าภาคกลางและภาคใต้เป็นแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญที่สุดของประเทศ โดยภาคกลางมีพื้นที่เพาะปลูก 105,904 ไร่ และผลผลิต 796,742 ตัน ในขณะที่ภาคใต้มีพื้นที่เพาะปลูก 261,640 ไร่ และผลผลิต 612,420 ตัน ส่วนภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่เพาะปลูกและผลผลิตน้อยกว่าคือ 34,280 ไร่ (50,120 ตัน) และ 1,630 ไร่ (21,100 ตัน) ตามลำดับ (Office of Agricultural Economics, 2025)

ทุเรียนไทยได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยใน พ.ศ.2567 มีการบริโภคภายในประเทศ 291,429 ตัน ซึ่งส่วนใหญ่บริโภคในรูปของทุเรียนผลสด คิดเป็นปริมาณ 366,160 ตัน ขณะที่การส่งออกทุเรียนไปยังตลาดต่างประเทศมีปริมาณ 1,094,900 ตัน โดยตลาดหลัก ได้แก่ จีน สิงคโปร์

และมาเลเซีย (Department of Internal Trade, 2024; Department of Agriculture, 2023, p. 4) การส่งออกทุเรียนไทยยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะตลาดจีน ซึ่งเป็นตลาดนำเข้าที่ใหญ่ที่สุด รองลงมาคือสิงคโปร์และมาเลเซีย (Office of Agricultural Affairs, Beijing, 2024) ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการผลิตทุเรียนของไทยมุ่งเน้นไปที่การส่งออกเป็นหลัก และมีแนวโน้มขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยมีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในห่วงโซ่การผลิตทั้งในฐานะผู้ผลิตและผู้ประกอบการหรือส่งออกทุเรียนที่มีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมนี้

ประเทศจีนเป็นประเทศคู่ค้าหลักในตลาดส่งออกทุเรียนของไทย โดยใน พ.ศ.2566 ไทยส่งออกทุเรียนไปจีนในปริมาณ 1,360,192 ตัน คิดเป็นมูลค่าประมาณ 6,381 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ราว 223,335 ล้านบาท) และใน พ.ศ.2567 ส่งออกจำนวน 859,183 ตัน มูลค่าราว 3,755.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ประมาณ 134,852 ล้านบาท) ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 70 ของมูลค่าการส่งออกผลไม้สดทั้งหมดของไทย โดยจีนยังคงครองสถานะเป็นตลาดนำเข้าหลักของทุเรียนไทยติดต่อกันหลายปี (Department of Agriculture, 2024) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน จีนมีนโยบายการสร้างระบบอาหารที่มั่นคงและปลอดภัย (food security and safety system) โดยประกาศใช้มาตรการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าเกษตร เช่น การกำหนดให้แหล่งผลิตและโรงคัดบรรจุของต่างประเทศต้องผ่านการขึ้นทะเบียนกับศุลกากรจีน การบังคับใช้ใบรับรองสุขอนามัยพืช (phytosanitary certificate) การตรวจสอบสารตกค้าง และการใช้ระบบตรวจสอบย้อนกลับอย่างเข้มงวด เป็นต้น (Tantiwisesak, Pongyila, & Wongsrisunthorn, 2023, p. 325) มาตรการเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตทุเรียน และการส่งออกทุเรียนของไทยไม่มากนักน้อย กล่าวคือ คุณภาพและมาตรฐานในขั้นตอน และวิธีการปลูกทุเรียนของเกษตรกร รวมถึงการเก็บเกี่ยว การบรรจุ การขนส่งของผู้ประกอบการส่งออกไม่มากนักน้อย

ปัจจุบัน ชาวสวนทุเรียนและผู้ประกอบการ เผชิญกับปัญหาและความท้าทายที่รุนแรงมากขึ้น ทั้งจากสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวนและการแข่งขันที่รุนแรงในตลาดเสรี ผลการวิจัยระบบการผลิตตั้งแต่ปลูก-ก่อน/หลังเก็บเกี่ยว สะท้อนความเปราะบางของระบบผลิตทุเรียนต่อสภาพอากาศ คัดรูปพืช และการจัดการคุณภาพเพื่อส่งออก (Jittamai et al., 2024) นอกจากนี้ ปริมาณฝนที่ผิดปกติสัมพันธ์กับความไม่สม่ำเสมอของการออกดอกและผลผลิต (irregular flowering/yield) ซึ่งตอกย้ำความเสี่ยงจากภูมิอากาศแปรปรวนต่อการจัดการสวน (Eguchi, Hassan, & Numata, 2025, p. 405)

ยิ่งไปกว่านั้น มาตรการนำเข้าจีนที่เข้มงวดขึ้น เช่น การตรวจสอบการปนเปื้อน แคดเมียม การบังคับทดสอบสารสีส้ม (Basic Yellow 2: BY2) เป็นต้น ทำให้การผลิตทุเรียนได้รับแรงกดดัน และผลกระทบรุนแรงมากขึ้น (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2025)

นอกจากนี้ ประเทศเพื่อนบ้าน เช่น เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และมาเลเซีย ได้เพิ่มการผลิตและส่งออกทุเรียนไปยังตลาดจีน ซึ่งเป็นตลาดหลักของไทย ส่งผลให้ส่วนแบ่งทางการตลาดของทุเรียนไทยลดลง (Department of Agriculture, 2024) นอกจากนี้ การแข่งขันที่รุนแรงแล้วประเทศผู้นำเข้าบางประเทศยังได้กำหนดมาตรฐานการนำเข้าที่เข้มงวดขึ้น เช่น จีนกำหนดให้ทุเรียนที่นำเข้าต้องผ่านการตรวจสอบสารเคมีตกค้าง และแนบรายงานผลการทดสอบในทุกล็อตการผลิต (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2025) มาตรการเหล่านี้ส่งผลให้ผู้ประกอบการ/ล้งทุเรียนไทยต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยความแปรปรวนจากภูมิอากาศ และการแข่งขันในตลาดต่างประเทศที่ดุเดือดมากขึ้นทำให้ชาวสวนและผู้ประกอบการทุเรียนต้องเผชิญกับประเด็นปัญหาและความท้าทายที่ซับซ้อนมากขึ้น

แม้ตลาดการค้าเสรีจะเปิดโอกาสให้ทุเรียนไทยสามารถส่งออกได้มากขึ้น แต่การต้องปฏิบัติตามมาตรฐานสินค้านำเข้าอย่างเข้มงวดกลับกลายเป็นแรงกดดันใหม่ที่ไม่ใช่ผู้ประกอบการและเกษตรกรทุกคนจะสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังต้องเผชิญกับความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศที่รุนแรงมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้งานศึกษาปัจจุบันจะกล่าวถึงผลของภูมิอากาศต่อทุเรียนอย่างชัดเจน และมีการทบทวนเชิงระบบเกี่ยวกับการปรับตัวของเกษตรกรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Eguchi, Hassan, & Numata, 2025, p. 407; Nor Diana et al., 2022) ขณะที่วรรณกรรมและรายงานเชิงนโยบายมักมุ่งเน้นประเด็นการแข่งขันในตลาดจีน และมาตรฐานนำเข้าที่เข้มงวดขึ้น เช่น เวียดนามออก “กระบวนการควบคุมความปลอดภัยอาหารสำหรับทุเรียนสดเพื่อการส่งออก” และจีนเข้มงวดการตรวจสอบสาร BY2 (VietnamNet Global, 2025; “Vietnam’s export, ” 2025) แต่ยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่วิเคราะห์ปัญหาและความท้าทายจากทั้งความแปรปรวนภูมิอากาศและกฎเกณฑ์/การแข่งขันตลาดส่งออกอย่างบูรณาการเพื่อเสนอแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรทุเรียนในยุคเปลี่ยนผ่านของระบบการผลิตและการค้าโลก การศึกษาช่องว่างองค์ความรู้ (knowledge gap) จึงมีความสำคัญ ไม่เพียงช่วยให้

เข้าใจปัญหาและความท้าทายของการผลิตทุเรียนในสถานการณ์ปัจจุบัน แต่ยังไม่ไปสู่การสร้างแนวทางปรับตัวของผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบการผลิต โดยเฉพาะเกษตรกรและล้ง/ผู้ประกอบการ เพื่อพัฒนาระบบการผลิตและการจัดการธุรกิจ-การตลาดให้มีประสิทธิภาพและลดผลเสียจากปัจจัยภายนอกที่ยากควบคุมได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหา และความท้าทายของการผลิตทุเรียนของไทย
2. เพื่อเสนอแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรผู้ผลิตทุเรียน และผู้ประกอบการทุเรียนของไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดหลัก ๆ ที่ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์สถานการณ์ และความท้าทายในการผลิตทุเรียนของไทย ประกอบด้วย 3 แนวคิดหลัก ๆ ได้แก่ แนวคิดการผลิตทุเรียน แนวคิดเศรษฐกิจตลาดเสรี และแนวคิดมาตรฐานสินค้าผลิตภัณฑ์เกษตร ดังนี้

แนวคิดการผลิตทุเรียน (durian production concept) โดย Department of Agriculture (2023) ได้อธิบายขั้นตอนการผลิตทุเรียนเริ่มจากการเลือกพื้นที่ปลูก ซึ่งควรเป็นดินร่วนหรือดินร่วนปนทรายที่มีการระบายน้ำดี มีความเป็นกรด-ด่างในช่วง 5.5-6.5 และมีแหล่งน้ำจัดเพียงพอ การเตรียมพื้นที่ปลูก โดยปรับระดับดินให้เหมาะสม ป้องกันน้ำท่วมขัง และวางระยะห่างระหว่างต้นในแปลงอย่างเป็นระบบ เช่น 8×8 เมตร เพื่อให้ต้นทุเรียนมีพื้นที่เพียงพอในการเจริญเติบโต ขั้นตอนต่อมา คือ การปลูกและบำรุงรักษาต้นทุเรียนด้วยพันธุ์คุณภาพ เช่น หมอนทอง ชะนี หรือก้านยาว และมีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยเคมีตามระยะการเจริญเติบโต พร้อมการจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีการผสมผสานเพื่อให้ปลอดภัยและได้ผลผลิตคุณภาพสูง ต้นทุเรียนจะเริ่มให้ผลผลิตหลังจากปลูกประมาณ 4-5 ปี โดยการเก็บเกี่ยวต้องอาศัยประสบการณ์ในการประเมินความแก่ของผลอย่างเหมาะสม ขั้นตอนสุดท้ายเป็นการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว เช่น การคัดแยก การทำความสะอาด และการบรรจุหีบห่อเพื่อเตรียมส่งออก ซึ่งมีผลต่อคุณภาพและความปลอดภัยของทุเรียนไทยในตลาดโลก

แนวคิดเศรษฐกิจตลาดเสรี (free market economy) มีรากฐานจากลัทธิเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ (economic liberalism) ซึ่งได้รับการพัฒนาโดยนักเศรษฐศาสตร์คลาสสิก เช่น Adam Smith และ David Ricardo โดยเฉพาะ Ricardo (1817) แนวคิดนี้ได้อธิบายระบบเศรษฐกิจที่การผลิต การกำหนดราคา และการกระจายสินค้าและบริการ

ถูกกำหนดโดยกลไกของอุปสงค์และอุปทาน โดยมีการแทรกแซงจากรัฐบาลน้อยที่สุด หรือไม่มีเลย ในระบบนี้ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีเสรีภาพในการตัดสินใจเกี่ยวกับการผลิต และการบริโภคสินค้า และบริการตามความต้องการและความสามารถของตนเอง หลักการสำคัญของเศรษฐกิจตลาดเสรี คือ การแลกเปลี่ยนโดยสมัครใจและการกำหนดราคาตามกลไกตลาด ซึ่งส่งเสริมการแข่งขันและนวัตกรรม อย่างไรก็ตามในโลกแห่งความเป็นจริง ไม่มีประเทศใดที่มีตลาดการค้าเสรีอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากรัฐบาลมักมีการแทรกแซงเพื่อป้องกันผลกระทบด้านลบ เช่น การผูกขาด การเอาเปรียบผู้บริโภค หรือผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (The Investopedia team, 2024)

แนวคิดมาตรฐานสินค้าผลิตภัณฑ์เกษตร (agricultural product standards) เป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดคุณภาพ ความปลอดภัย และความยั่งยืนของสินค้าเกษตรทั้งในระดับประเทศและสากล มาตรฐานเหล่านี้ครอบคลุมถึงลักษณะของผลิตภัณฑ์ วิธีการผลิต การบรรจุ และการติดฉลาก เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและข้อกำหนดของตลาดปลายทาง เช่น มาตรฐาน codex alimentarius มาตรฐาน G.A.P. เป็นต้น ซึ่งเน้นการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เพื่อความปลอดภัยของอาหารและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติตามมาตรฐานเหล่านี้ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตรในตลาดโลก และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค (Globalgap, n.d.)

สำหรับในประเทศจีน ซึ่งเป็นประเทศคู่ค้าหลักของตลาดทุเรียนไทย โดยใน พ.ศ.2566 จีนได้เน้นนโยบายการสร้างระบบอาหารที่มั่นคงและปลอดภัยเป็นภารกิจสำคัญ พร้อมทั้งวางเป้าหมายระยะยาวในการสร้างประเทศที่แข็งแกร่งด้านการเกษตร (Wen, 2023) นโยบายนี้สะท้อนให้เห็นว่าการนำเข้าสินค้าเกษตรของจีนจะไม่ได้พิจารณาเฉพาะในมิติของต้นทุนและราคา แต่ยังผูกโยงกับเป้าหมายด้านความมั่นคงแห่งรัฐ จีนประกาศใช้มาตรการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของสินค้าเกษตร เช่น การกำหนดให้แหล่งผลิตและโรงคัดบรรจุของต่างประเทศต้องผ่านการขึ้นทะเบียนกับศุลกากรจีน การบังคับใช้ใบรับรองสุขอนามัยพืช (phytosanitary certificate) การตรวจสอบสารตกค้าง และการใช้ระบบตรวจสอบย้อนกลับอย่างเข้มงวด เป็นต้น ทั้งหมดนี้ถือเป็นกลไกควบคุมคุณภาพสินค้านำเข้าอย่างเป็นระบบ มาตรการเหล่านี้ นอกจากจะกำหนดขึ้นเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคแล้ว ยังถูกมองว่าเป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ในการควบคุมการแข่งขันในตลาดภายในประเทศอีกด้วย หรือเรียกว่า “มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี” (Non-Tariff Measures: NTMs) (Tantiwisesak, Pongyila, & Wongsrisunthorn, 2023, p. 329)

กล่าวโดยสรุป แนวคิดทั้งสาม ได้แก่ แนวคิดการผลิตทุเรียน แนวคิดเศรษฐกิจตลาดเสรีและแนวคิดมาตรฐานสินค้าผลิตภัณฑ์เกษตร พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ การผลิตทุเรียนที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานเป็นรากฐานสำคัญที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดโลก ขณะเดียวกัน กลไกตลาดเสรีกำหนดให้เกษตรกรและผู้ประกอบการต้องแข่งขันด้านคุณภาพ ราคา และการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ส่วนมาตรฐานสินค้าการเกษตรเป็นกลไกเชื่อมโยงการผลิตกับตลาดปลายทาง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภคและคู่ค้า เมื่อเชื่อมโยงทั้งสามแนวคิดเข้าด้วยกัน จะช่วยให้การศึกษาศถานการณ์ปัญหาและความท้าทายของการผลิตทุเรียนไทยเป็นไปอย่างรอบด้าน และนำไปสู่การกำหนดแนวทางการปรับตัวที่เหมาะสม ดังภาพ 1 ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งสองข้อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา: ผู้วิจัยพัฒนากรอบแนวคิดด้วยตนเองและใช้ ChatGPT (GPT-5.5, OpenAI)

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่นำมาใช้ในการเขียนบทความชิ้นนี้ ได้มาจาก “โครงการศึกษาการจัดตั้งกองทุนทุเรียน” ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร องค์การมหาชน (สวก.) พ.ศ.2567 โครงการดังกล่าวได้ดำเนินการโดยทีมวิจัยของมหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ใช้ระยะเวลา 6 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-ตุลาคม พ.ศ.2567 ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการนี้ใช้ข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (secondary data) เช่น ข้อมูลการผลิตสถิติพื้นที่ปลูก ปริมาณผลผลิต ปริมาณและมูลค่าการส่งออก เป็นต้น ซึ่งได้มาจากหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่เผยแพร่บนเว็บไซต์ ร่วมกับวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research method) ซึ่งเน้นการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตัวเลขระบุแนวโน้ม และสร้างการประมาณทั่วไปกับประชากรกลุ่มใหญ่ (Bhandari, 2020) ด้วยลักษณะเหล่านี้จึงเหมาะสำหรับการวิเคราะห์ ปัญหา และความท้าทายการผลิตทุเรียนในระดับประเทศ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

การศึกษานี้ใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแรกเป็นเกษตรกรชาวสวนทุเรียน จำนวน 400 คน คำนวณตัวอย่างด้วยสูตรทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) จากครัวเรือนเกษตรกร ทั้งหมด 162,293 ครัวเรือน (population) พ.ศ.2566 (Office of Agricultural Economics, 2025) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ครอบคลุมความหลากหลายของพื้นที่ผลิตทุเรียนจึงเพิ่มขนาดตัวอย่างเป็น 580 ครัวเรือน ซึ่งกระจายตัวตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ 89 ครัวเรือน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 86 ครัวเรือน

การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) โดยเริ่มจากการแบ่งจังหวัดออกเป็น 4 ภูมิภาค ตามสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร จากนั้นสุ่มจังหวัดในแต่ละภูมิภาคด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ต่อมาเลือกอำเภอโดยพิจารณาอันดับที่มีครัวเรือนเกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนมากที่สุด และสุ่มอำเภออย่างน้อย 1-3 อำเภอในแต่ละจังหวัด จากนั้นจัดเรียงลำดับตามจำนวน

ครัวเรือนผู้ผลิตทุเรียนและส้มเลือก 1-3 ตำบลต่ออำเภอ สุดท้ายเก็บข้อมูลครัวเรือนผู้ผลิตทุเรียนทั้งหมดในตำบลที่ถูกสุ่มเลือก

กลุ่มสุดท้ายเป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ซึ่งสุ่มมาอย่างเจาะจง (purposive sampling) เช่น นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร เกษตรอำเภอ เป็นต้น โดยให้ครอบคลุมกับทุกพื้นที่เป้าหมาย ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 52 คน ประกอบด้วย ภาคเหนือ 7 คน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 18 คน ภาคใต้ 19 คน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 8 คน กลุ่มนี้เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการผลิตทุเรียนของผู้ประกอบการ/ล้ง

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัยที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด แยกตามกลุ่มตัวอย่าง 1) แบบสอบถามสำหรับเกษตรกรชาวสวนทุเรียน ซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับระบบการผลิตทุเรียน และ 2) แบบสอบถามสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาการผลิตทุเรียน และการจัดการของภาครัฐต่อปัญหาการผลิตทุเรียน แบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ และมาตรวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด นอกจากนี้ ยังมีคำถามปลายเปิดเพื่อให้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 วิธีการ คือ 1) เกษตรกรชาวสวนทุเรียนได้ดำเนินการโดยลงพื้นที่เพื่อให้เกษตรกรตอบแบบสอบถาม ณ จุดนัดหมายในหมู่บ้านหรือตำบล ใช้ระยะเวลาประมาณ 45-60 นาที โดยมีผู้ช่วยวิจัยคอยให้คำแนะนำและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล 2) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ใช้วิธีการส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์ หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตอบแบบสอบถามและส่งกลับมา โดยทีมวิจัยมีระบบติดตามและให้การช่วยเหลือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้ถูกวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ 5 ระดับ โดยใช้หลักการช่วงคะแนนที่เท่ากัน และปัดทศนิยมขึ้น ซึ่งมีความเหมาะสมในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย (Best, 1977) ได้แก่

ค่าเฉลี่ย ≤ 1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย ≥ 4.51 หมายถึง ระดับมากที่สุด

สำหรับ การเสนอแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรผู้ผลิตทุเรียนและผู้ประกอบการทุเรียน ได้มาจากการสังเคราะห์ขึ้นจากผลการศึกษาปัญหาที่พบในระบบการผลิตทุเรียน โดยได้พิจารณาปัญหาเชื่อมโยงกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายใน เช่น ความรู้และความพร้อมของเกษตรกรและผู้ประกอบการ และปัจจัยภายนอก เช่น กลไกตลาด การแข่งขัน และความแปรปรวนของภูมิอากาศ เป็นต้น หลังจากนั้นจึงสังเคราะห์แนวทางปรับตัวของเกษตรกรและผู้ประกอบการ/ล้งที่สอดคล้องกับปัญหาและความท้าทายที่เกิดขึ้นจริง

ข้อจำกัดในการวิจัย

เนื่องจากข้อจำกัดด้านเวลา และการเข้าถึงข้อมูลของกลุ่มผู้ประกอบการ/ล้งทุเรียน ดังนั้นการศึกษาด้านการแก้ปัญหาและความท้าทายของกลุ่มนี้จึงใช้ข้อมูลที่ได้จากมุมมองของกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐเป็นหลัก จึงอาจไม่สะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริงทั้งหมดของกลุ่มผู้ประกอบการ/ล้งทุเรียน

ผลการวิจัย

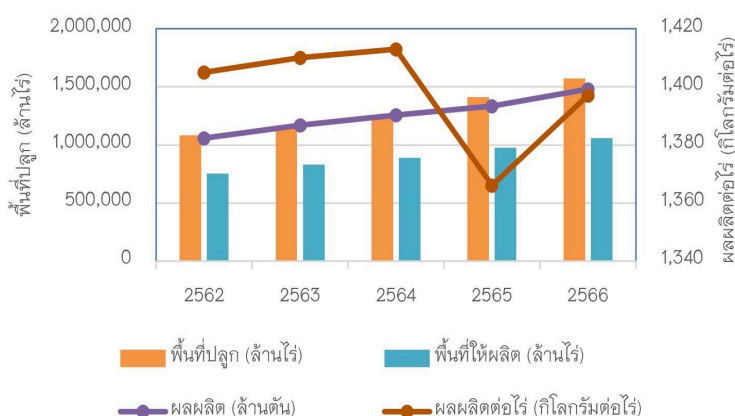
1. สถานการณ์การผลิตและการส่งออกทุเรียนของไทย

1.1 พื้นที่ปลูก

ประเทศไทยมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกทุเรียนอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองอุปสงค์ที่เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะจากตลาดจีน ใน พ.ศ.2566 พื้นที่ปลูกทุเรียนทั่วประเทศอยู่ที่ 1,551,000 ไร่ เพิ่มขึ้นจาก 1,410,000 ไร่ ใน พ.ศ.2565 หรือขยายตัวร้อยละ 10 (Office of Agricultural Economics, 2025) ภาคตะวันออกเป็นแหล่งผลิตหลัก โดยเฉพาะจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการส่งออก ขณะที่ภาคใต้มีพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในจังหวัดชุมพร นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี ส่วนภาคเหนือ ซึ่งเริ่มมีการปลูกทุเรียนมากขึ้นในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ภาพ 2) มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพาะปลูกจากพืชเศรษฐกิจอื่น เช่น ข้าวโพดและยางพารา ไปสู่การปลูกทุเรียนเพื่อสร้างรายได้ที่สูงขึ้น (Agricultural Section, Royal Thai Consulate-General in Shanghai, 2023)

นอกจากนี้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เริ่มมีแนวโน้มการขยายพื้นที่เพาะปลูก ในจังหวัด เลย นครราชสีมา และอุบลราชธานี แม้ว่าจะยังมีสัดส่วนน้อยเมื่อเทียบกับ ภูมิภาคอื่น แต่แนวโน้มเติบโตมีความชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้ การขยายพื้นที่เพาะปลูก จำเป็นต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ ระบบขนส่ง และโลจิสติกส์ เพื่อรักษาคุณภาพผลผลิตและเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน ของทุเรียนไทยในตลาดโลกอย่างยั่งยืน (Office of Agricultural Economics, 2025)

ภาพ 2 สถิติพื้นที่ปลูกและพื้นที่ให้ผลผลิตทุเรียน พ.ศ.2562–2566

ที่มา: Office of Agricultural Economics (2025)

1.2 ผลผลิต

ผลผลิตทุเรียนของประเทศไทยมีแนวโน้มขยายตัวต่อเนื่องในช่วงสามปีที่ผ่านมา โดย ใน พ.ศ.2564 มีผลผลิตรวม 810,504 ตัน และเพิ่มขึ้นเป็น 908,591 ตัน ในพ.ศ.2565 หรือเติบโตร้อยละ 12.10 ก่อนจะขยายตัวเป็น 1,046,352 ตัน ใน พ.ศ.2566 คิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 15.16 ซึ่งสะท้อนถึงอุปสงค์ที่สูงขึ้น โดยเฉพาะจากตลาดจีนซึ่งเป็นผู้นำเข้าหลักของทุเรียนไทย เมื่อตรวจสอบรายภูมิภาคพบว่าภาคใต้เป็นแหล่งผลิตหลัก มีผลผลิต 618,937 ตันใน พ.ศ.2566 เพิ่มขึ้นร้อยละ 15.50 จากปีก่อนหน้า ขณะที่ภาคกลางซึ่งรวมถึงภาคตะวันออก มีผลผลิต 308,192 ตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.45 แม้จะลดลงจากปีก่อนแต่ยังเป็นแหล่งผลิตสำคัญ ด้านภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือแม้มีผลผลิตรวมต่ำกว่า แต่เติบโต

อย่างรวดเร็ว โดยภาคเหนือมีผลผลิต 75,963 ตัน ใน พ.ศ.2566 เพิ่มขึ้นร้อยละ 18.22 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผลผลิต 43,260 ตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 17.49 สะท้อนถึงการขยายพื้นที่ปลูกและการพัฒนาเทคนิคการผลิตเพื่อรองรับอุตสาหกรรมที่กำลังเติบโต ทั้งนี้ เพื่อรักษาความสามารถทางการแข่งขัน ไทยจำเป็นต้องบริหารจัดการผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคุมคุณภาพ และพัฒนาโลจิสติกส์เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดโลก (Office of Agricultural Economics, 2025)

1.3 ปริมาณการส่งออก

ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกทุเรียนรายใหญ่ของโลก โดยเฉพาะตลาดจีนซึ่งเป็นผู้นำเข้าหลัก ปริมาณการส่งออกทุเรียนสดของไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา จาก 750,000 ตัน ใน พ.ศ.2562 เป็น 910,000 ตัน ในพ.ศ.2565 อย่างไรก็ตาม ใน พ.ศ.2566 ปริมาณส่งออกลดลงเล็กน้อยอยู่ที่ 904,178 ตัน คิดเป็นร้อยละ 66.47 ของปริมาณนำเข้าทั้งหมดของจีน (Office of Agricultural Economics, 2025) ภาคตะวันออกเป็นแหล่งผลิตและส่งออกหลัก โดยจังหวัดจันทบุรีส่งออกมากที่สุดกว่า 450,000 ตัน ขณะที่ระยองและตราดมีสัดส่วนรองลงมา ส่วนภาคใต้มีชุมพร สุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดสำคัญในการส่งออก ในทางกลับกันภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังคงมีสัดส่วนการส่งออกที่ต่ำกว่าภาคอื่น ปัจจัยที่สนับสนุนการเติบโตของการส่งออก ได้แก่ ความต้องการที่เพิ่มขึ้นจากตลาดจีน การขยายพื้นที่เพาะปลูกและราคาที่สูงขึ้น

อย่างไรก็ตาม ไทยกำลังเผชิญการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นจากเวียดนามและฟิลิปปินส์ ซึ่งได้รับอนุญาตให้ส่งออกทุเรียนไปจีน ส่งผลให้เกิดแรงกดดันด้านราคาและคุณภาพ (Panyawachirokul & Treewanchai, n.d.) แม้ไทยยังครองส่วนแบ่งตลาดสูงสุด แต่ปัญหาทุเรียนอ่อนและต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อศักยภาพการแข่งขันในระยะยาว ดังนั้น การรักษามาตรฐานคุณภาพ การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและการขยายตลาดส่งออกใหม่ ๆ เป็นแนวทางสำคัญที่ไทยต้องดำเนินการเพื่อรักษาสถานะผู้นำในตลาดทุเรียนโลก (Agricultural Section, Royal Thai Consulate-General in Shanghai, 2023)

1.4 มูลค่าการส่งออก

การส่งออกทุเรียนของไทยเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในตลาดจีน ซึ่งเป็นผู้นำเข้าหลัก โดยใน พ.ศ.2564–2565 มูลค่าการส่งออกเฉลี่ยอยู่ที่ 3,300 ล้านบาทหรือ 99 ล้านดอลลาร์ ทำให้ไทยครองส่วนแบ่งตลาดทุเรียนในอาเซียนถึงร้อยละ 99 (Siribunyaprasit, & Wongmahaset, 2023, p. 109) ในช่วงครึ่งแรกของ พ.ศ.2567 ไทยส่งออกทุเรียนสด 615.78 พันตัน คิดเป็นมูลค่า 2,789.16 ล้านดอลลาร์ เพิ่มขึ้นร้อยละ

6.75 จากปีก่อน ขณะที่จีนยังคงเป็นผู้นำเข้าหลักที่ 628,211.92 ตัน หรือร้อยละ 97.475 ของการส่งออกทั้งหมด รองลงมาคือฮ่องกง เกาหลีใต้ ไต้หวัน และสหรัฐอเมริกา (Department of Internal Trade, 2024)

อย่างไรก็ตาม ไทยต้องเผชิญกับการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นจากเวียดนาม ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5 ใน พ.ศ.2565 เป็นร้อยละ 34.55 ใน พ.ศ.2566 ปัจจัยสำคัญมาจากการที่รัฐบาลจีนได้อนุญาตให้นำเข้าทุเรียนเวียดนามผ่านช่องทางการค้าทางการตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2565 ทำให้เวียดนามสามารถส่งออกทุเรียนได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย อีกทั้งเวียดนามยังได้เปรียบในด้านราคาที่แข่งขันได้ ต้นทุนการขนส่งและการเก็บรักษาที่ต่ำกว่า (Office of Commercial Affairs in Ho Chi Minh City, 2025; “Việt Nam emerges,” 2025) นอกจากนี้ ราคาทุเรียนในจีนมีแนวโน้มผันผวนตามฤดูกาลและต้นทุนขนส่ง ส่งผลให้ไทยเริ่มใช้เส้นทางขนส่งใหม่ เช่น รถไฟลาว-จีน เพื่อลดเวลาและต้นทุน ทั้งนี้ ภาคตะวันออกและภาคใต้ยังคงเป็นแหล่งผลิตหลักของประเทศ การรักษาคูณภาพและมาตรฐานสากลเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ไทยสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างยั่งยืน (Sukantapong, 2022)

1.5 ปริมาณและมูลค่าการส่งออกของคู่แข่ง

ประเทศไทยยังคงเป็นผู้นำการส่งออกทุเรียนไปยังตลาดจีน โดย ใน พ.ศ.2566 มีปริมาณส่งออก 928,645 ตัน คิดเป็นร้อยละ 65.19 ของตลาด แต่ลดลงจากร้อยละ 95 ในปีก่อนหน้า เนื่องจากการแข่งขันที่รุนแรงขึ้นจากเวียดนามซึ่งสามารถเพิ่มการส่งออกจาก 40,879 ตัน ในพ.ศ.2565 เป็น 492,111 ตัน ใน พ.ศ.2566 หรือเติบโตกว่าร้อยละ 1,104 ส่งผลให้ส่วนแบ่งตลาดเพิ่มเป็นร้อยละ 34.55 (Department of International Trade Promotion, 2024a) ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เวียดนามสามารถแข่งขันในตลาดส่งออกทุเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ราคาที่สามารถแข่งขันได้ ต้นทุนแรงงานที่ต่ำ และด้านโลจิสติกส์ที่ได้เปรียบจากการมีพรมแดนติดกับประเทศจีน ซึ่งช่วยลดระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการขนส่ง ขณะที่ฟิลิปปินส์เริ่มเข้าสู่ตลาดแต่ยังมีข้อจำกัดด้านปริมาณและคุณภาพ ส่วนมาเลเซียเน้นการส่งออกทุเรียนแช่แข็งไปยังตลาดพรีเมียม (Office of Commercial Affairs in Ho Chi Minh City, 2025; Department of International Trade Promotion, 2024b)

แม้ไทยยังคงมีปริมาณการส่งออกสูงสุด แต่ต้นทุนการผลิตและขนส่งที่เพิ่มขึ้นอาจกระทบต่อความสามารถในการแข่งขัน ไทยจำเป็นต้องปรับกลยุทธ์โดยพัฒนามาตรฐาน GAP เพิ่มประสิทธิภาพด้าน โลจิสติกส์ และขยายตลาดไปยังประเทศอื่นเพื่อลดการพึ่งพาจีนเพียงแห่งเดียว นอกจากนี้ การเจรจาลดภาษีนำเข้าและการสร้าง

แบรนดทุเรียนไทยระดับพรีเมียมเป็นแนวทางสำคัญในการรักษาสถานะผู้นำตลาดในระยะยาว (Agriculture and Cooperatives Committee, Senate, 2023, p. 9; Tantiwisesak, Pongyila, & Wongsrisunthorn, 2023, p. 330)

1.6 นโยบายการนำเข้าทุเรียนของประเทศผู้นำเข้า

ตลาดนำเข้าทุเรียนมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในจีนซึ่งเป็นผู้นำเข้าหลักของโลก ในพ.ศ.2566 จีนได้นำเข้าทุเรียนจากไทย 928,645 ตัน คิดเป็นร้อยละ 65.19 ของปริมาณนำเข้าทั้งหมด ขณะที่เวียดนามเพิ่มส่วนแบ่งตลาดเป็นร้อยละ 34.55 จากเพียงร้อยละ 5 ใน พ.ศ.2565 เนื่องจากราคาที่ถูก ต้นทุนแรงงานต่ำ และโลจิสติกส์ที่สะดวกเนื่องจากมีพรมแดนติดจีน (Office of Commercial Affairs in Ho Chi Minh City, 2025) ฟิลิปปินส์เริ่มส่งออกทุเรียนไปจีนใน พ.ศ.2566 โดยเน้นพันธุ์ปัตตาและชะนี พร้อมพัฒนามาตรฐานการคัดบรรจุ แม้ว่าจะยังมีข้อจำกัดเรื่องจำนวนสวนที่ได้รับการรับรอง อินโดนีเซียมีการนำเข้าทุเรียนสดจากมาเลเซียเพิ่มขึ้น แต่ไม่มีการนำเข้าจากไทยและเวียดนามตั้งแต่ พ.ศ.2564 ส่วนฮ่องกงยังคงเป็นตลาดใหญ่อันดับสอง โดยนำเข้าทุเรียน 9,311.33 ตัน ในช่วงครึ่งแรกของ พ.ศ.2567 (Office of Agricultural Affairs, Beijing, 2024)

ตลาดรองอื่น ๆ เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน มาเลเซีย สหรัฐฯ ออสเตรเลีย และอังกฤษ นำเข้าทุเรียนในปริมาณที่น้อยกว่าแต่ยังมีแนวโน้มเติบโต การแข่งขันทวีความรุนแรงขึ้น โดยไทยต้องเผชิญกับแรงกดดันจากเวียดนาม ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซียที่พยายามขยายส่วนแบ่งตลาดจีน ในอนาคตนโยบายด้านคุณภาพและมาตรฐานสินค้าจะเป็นปัจจัยสำคัญ ไทยจึงต้องรักษามาตรฐาน GAP และพัฒนาระบบคัดบรรจุให้มีประสิทธิภาพเพื่อรักษาส่วนแบ่งตลาดและขยายโอกาสทางการค้า (Phattharapapha, 2023, p. 14)

2. ปัญหา และความท้าทายของเกษตรกรและผู้ประกอบการ

2.1 ปัญหาและความท้าทายของเกษตรกรชาวสวนทุเรียน

การศึกษาภาคสนามในประเด็นปัญหาการผลิตทุเรียนของเกษตรกร พบว่าในภาพรวมเกษตรกรส่วนใหญ่เผชิญกับปัญหาการปลูกทุเรียนอยู่ในอันดับน้อย โดยมีทั้งหมด 11 ข้อจาก 13 ข้อ ส่วนที่เหลืออีก 2 ข้อ คือปัญหาด้านทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น เช่น ค่าปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ฮอร์โมน และปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชใหม่ ๆ จากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ และพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ย 2.86 และ 2.64 ตามลำดับ

พื้นที่ภาคเหนือ ผลการศึกษาปัญหาการผลิตทุเรียนของเกษตรกร พบว่ามีปัญหาและระดับของปัญหาเช่นเดียวกับภาพรวม กล่าวคือ เกษตรกรมีปัญหาการปลูกทุเรียนอยู่ในอันดับน้อย โดยมีทั้งหมด 11 ข้อจาก 13 ข้อ ส่วนที่เหลืออีก 2 ข้อ คือ ปัญหาต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น เช่น ค่าปุ๋ย ยาฆ่าแมลง สอร์โหมิน และปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชใหม่ ๆ จากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.53 และ 2.52 ตามลำดับ

พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกลาง ผลการศึกษา พบว่าปัญหาการผลิตทุเรียนของเกษตรกรอยู่ในระดับน้อยและระดับน้อยที่สุดมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยมีปัญหาระดับน้อย 7 ข้อ และระดับน้อยที่สุด 5 ข้อ สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยปัญหาระดับน้อยคือ 2.49 คะแนน ได้แก่ ปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชใหม่ ๆ จากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยระดับน้อยที่สุด คือ 1.50 คะแนน ได้แก่ ถูกกดราคา หรือผูกขาดราคา รับซื้อจากผู้ประกอบการ หรือล้ง อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าในพื้นที่นี้ มีปัญหาในระดับปานกลางเพียง 1 ข้อ คือ ปัญหาต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น เช่น ค่าปุ๋ย ยาฆ่าแมลง สอร์โหมิน โดยมีคะแนนเฉลี่ย 2.88 คะแนน ซึ่งเป็นปัญหาที่พื้นที่อื่นก็มีเช่นเดียวกัน

พื้นที่ภาคใต้ ผลการศึกษาปัญหาการปลูกทุเรียนในพื้นที่นี้ พบว่ามีลักษณะที่คล้ายคลึงกับภาพรวม กล่าวคือ ส่วนใหญ่เผชิญกับปัญหาอยู่ในอันดับน้อย โดยมีทั้งหมด 10 ข้อ จาก 13 ข้อ ส่วนที่เหลืออีก 3 ข้อ พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ 1) ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น เช่น ค่าปุ๋ย ยาฆ่าแมลง สอร์โหมิน 2) ปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชใหม่ ๆ จากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ และ 3) ถูกกดราคา หรือผูกขาดราคา รับซื้อจากผู้ประกอบการ หรือล้ง โดยมีค่าเฉลี่ย 2.86, 2.49 และ 2.56 คะแนน ตามลำดับ

พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าปัญหาของเกษตรกรมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับภาพรวม กล่าวคือ ส่วนใหญ่เผชิญกับปัญหาอยู่ในอันดับน้อย โดยมีทั้งหมด 9 ข้อ จากทั้งหมด 13 ข้อ ส่วนที่เหลืออีก 4 ข้อ มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 3 ข้อ และน้อยที่สุด 1 ข้อ สำหรับข้อที่มีปัญหาในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัญหาต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น เช่น ค่าปุ๋ย ยาฆ่าแมลง สอร์โหมิน ปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชใหม่ ๆ จากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ และปัญหาขาดเงินลงทุน และเงินหมุนเวียนในการเพาะปลูกทุเรียน อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าปัญหานี้เพิ่มมากขึ้นเพราะขาดความรู้การจัดการความเสี่ยงเป็นปัญหาในระดับน้อยที่สุด

เมื่อพิจารณาปัญหาและความท้าทายของเกษตรกรชาวสวนทุเรียนตามกรอบการวิจัย พบว่าด้านปัจจัยการผลิต และด้านกระบวนการผลิตมีปัญหาที่เด่นชัดมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง) ได้แก่ ต้นทุนการผลิตสูง (2.86) และ ปัญหาโรคแมลงศัตรูพืชใหม่ ๆ (2.64) ปัญหาอื่น ๆ ส่วนใหญ่ยังอยู่ใน ระดับน้อย-น้อยที่สุด

จากการวิเคราะห์ปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน พบว่า ในด้านความรู้และประสบการณ์ เกษตรกรยังขาดความรู้และประสบการณ์ด้านการผลิต เช่น การให้น้ำ โรค แมลง และการเก็บเกี่ยว (ค่าเฉลี่ย 2.20 ระดับน้อย) รวมถึงขาดความรู้และทักษะการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างระบบการให้น้ำอัตโนมัติ (ค่าเฉลี่ย 2.12 ระดับน้อย) และยังขาดทักษะการจัดการความเสี่ยงทั้งด้านการเงินและการผลิต (ค่าเฉลี่ย 1.81 ระดับน้อย) ส่วนในด้านปัจจัยการผลิต พบว่าต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น เช่น ค่าปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และฮอร์โมน (ค่าเฉลี่ย 2.86 ระดับปานกลาง เป็นปัญหาสำคัญทุกภูมิภาค) นอกจากนี้ยังมีปัญหาขาดเงินลงทุนและเงินหมุนเวียน (ค่าเฉลี่ย 2.02 ระดับน้อย) ปัญหาหนี้สินเพิ่มขึ้นเนื่องจากขาดความรู้การจัดการความเสี่ยง (ค่าเฉลี่ย 1.54 ระดับน้อย) และขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะเฉพาะ เช่น คนตัดหรือคัดทุเรียน (ค่าเฉลี่ย 1.60 ระดับน้อย) ในด้านกระบวนการผลิต พบปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชใหม่ ๆ ที่เกิดจากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ (ค่าเฉลี่ย 2.64 ระดับปานกลาง) ปัญหาภัยแล้งหรือขาดแคลนน้ำ (ค่าเฉลี่ย 2.41 ระดับน้อย) รวมถึงการขาดการวางแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความต้องการตลาด (ค่าเฉลี่ย 1.70 ระดับน้อย) สำหรับด้านการเก็บเกี่ยว เกษตรกรยังประสบปัญหาการถูกกดราคาหรือผูกขาดการรับซื้อจากผู้ประกอบการและล้ง (ค่าเฉลี่ย 2.12 ระดับน้อย แต่บางพื้นที่ เช่น ภาคใต้ พบปัญหาสูงขึ้นเป็นระดับปานกลาง) รวมถึงต้นทุนค่าขนส่งและการกระจายผลผลิตสูง เช่น ค่าน้ำมันและค่าแรง (ค่าเฉลี่ย 1.67 ระดับน้อย) อีกทั้งยังมีปัญหาสุขภาพจากการทำงาน เช่น การเจ็บป่วยจากสารเคมีและอุบัติเหตุ (ค่าเฉลี่ย 1.82 ระดับน้อย) ซึ่งทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับน้อย แต่มีบางประเด็นที่เด่นชัดและควรได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง โดยเฉพาะต้นทุนการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นและการแพร่ระบาดของโรคและแมลงใหม่ ๆ

2.2 ปัญหาและความท้าทายของผู้ประกอบการ/ล้งทุเรียน

ผลการศึกษาภาคสนาม ระดับปัญหาการผลิตทุเรียนของผู้ประกอบการ/ล้ง ในทัศนคติของเจ้าหน้าที่รัฐ พบว่าในภาพรวมปัญหาการผลิตทุเรียนของผู้ประกอบการ/ล้ง ในระดับปานกลางและระดับมากมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยมีปัญหาระดับปานกลาง

6 ข้อ และระดับน้อย 6 ข้อ สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยปัญหาสูงที่สุดคือ ปัญหาการผูกขาดของตลาดจีน ทำให้กลไกด้านราคาไม่เกิดการแข่งขัน มีคะแนน 2.95 รองลงมาคือ ปัญหาการสวมสิทธิ์ใบรับรองมาตรฐาน GMP ของโรงคัดบรรจุ หรือล้างบางแห่ง ทำให้ผลผลิตที่ส่งออกไม่มีคุณภาพ และ ปัญหาการสวมสิทธิ์ทุเรียนจากต่างประเทศหรือประเทศเพื่อนบ้านและ มีคะแนน 2.73 และ 2.64 คะแนนตามลำดับ

พื้นที่ภาคเหนือ พบว่าปัญหาการผลิตทุเรียนของผู้ประกอบการส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย โดยมี 7 ข้อ จากทั้งหมด 12 ข้อ ส่วนที่เหลืออีก 5 ข้อ พบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยปัญหาสูงที่สุดคือ ปัญหาต้นทุนค่าขนส่งหรือกระจายผลผลิตเพิ่มสูงขึ้น เช่น ค่าน้ำมัน ค่าจ้าง เป็นต้น มีค่าเฉลี่ย 3.0 รองลงมาคือ ปัญหาการผูกขาดของตลาดจีน ทำให้กลไกด้านราคาไม่เกิดการแข่งขัน มีค่าเฉลี่ย 2.71 ส่วนที่เหลืออีก 3 ข้อ ที่มีปัญหาระดับปานกลาง ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากันคือ 2.57 ได้แก่ ปัญหาการสวมสิทธิ์ทุเรียนจากต่างประเทศหรือประเทศเพื่อนบ้าน ขาดเครื่องจักรหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการคัด จัดเกรด บรรจุภัณฑ์ และปัญหาความเสี่ยงภัยและอันตรายบนท้องถนนจากการขนส่งสินค้า

พื้นที่ภาคตะวันออกและกลาง พบว่าปัญหาการผลิตทุเรียนของผู้ประกอบการ/ล้าง ในพื้นที่นี้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับภาพรวมของประเทศ กล่าวคือ มีปัญหาระดับปานกลางและน้อยในสัดส่วนใกล้เคียงกันคืออย่างละ 6 ข้อ สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ 3.0 ซึ่งมีคะแนนเท่ากัน 2 ข้อ คือ ปัญหาการผูกขาดของตลาดจีน ทำให้กลไกด้านราคาไม่เกิดการแข่งขัน และขาดโครงสร้างพื้นฐานและระบบขนส่งสินค้าที่ทันสมัย สำหรับปัญหาข้ออื่น ๆ ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับภาพรวม เช่น ปัญหาการสวมสิทธิ์ใบรับรองมาตรฐาน GMP ปัญหาการสวมสิทธิ์ทุเรียนจากต่างประเทศหรือประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น

พื้นที่ภาคใต้ พบว่าส่วนใหญ่ปัญหาของผู้ประกอบการอยู่ในระดับน้อย โดยมี 7 ข้อ จากทั้งหมด 12 ข้อ ส่วนที่เหลืออีก 5 ข้ออยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีคะแนนปัญหาสูงที่สุดคือ ปัญหาการผูกขาดของตลาดจีน ทำให้กลไกด้านราคาไม่เกิดการแข่งขัน มีคะแนน 2.95 รองลงมาคือปัญหาการสวมสิทธิ์ใบรับรองมาตรฐาน GMP ของโรงคัดบรรจุ หรือล้างบางแห่ง และระยะเวลาการดำเนินงานนานเกินไป (lead time) หรือล่าช้า มีคะแนน 2.74 และ 2.58 คะแนน ตามลำดับ

พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาปัญหาของผู้ประกอบการพบว่า มีลักษณะคล้ายคลึงกับปัญหาในภาพรวม โดยมีปัญหาระดับปานกลาง 7 ข้อ จากทั้งหมด 12 ข้อ สำหรับข้อที่มีค่าเฉลี่ยปัญหาสูงที่สุดคือ ปัญหาการผูกขาด

ของตลาดจีน ทำให้กลไกด้านราคาไม่เกิดการแข่งขัน มีคะแนน 3.0 รองลงมาคือ กฎระเบียบ มาตรการ และกลไกเกี่ยวกับการขนส่งสินค้าของรัฐยังไม่ครอบคลุม และทันสถานการณ์ มีคะแนน 2.88 ส่วนอันดับที่ 3 มีคะแนนเท่ากัน 3 ข้อ คือ 2.75 คะแนน ได้แก่ ปัญหาการสวมสิทธิ์ทุเรียนจากต่างประเทศหรือประเทศเพื่อนบ้าน ขาดโครงสร้างพื้นฐาน และระบบขนส่งสินค้า (logistics) ที่ทันสมัย และขาดเครื่องจักรหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการคัด จัดเกรด บรรจุภัณฑ์ ลำเรียง ฯลฯ

เมื่อจำแนกตามภูมิภาค พบว่า ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประสบปัญหาในหลายด้านค่อนข้างสูง โดยเฉพาะการผูกขาดตลาดจีนและการขาดโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 3.00 ระดับปานกลาง) ขณะที่ภาคใต้เผชิญปัญหาการสวมสิทธิ์ใบรับรองมาตรฐาน GMP และการส่งออกทุเรียนอ่อนมากกว่าภูมิภาคอื่น (ค่าเฉลี่ย 2.58 ระดับปานกลาง) ส่วนภาคตะวันออกและภาคกลางแม้จะมีจำนวนผู้ประกอบการมากแต่หลายปัญหาอยู่ในระดับน้อย เช่น ต้นทุนค่าขนส่ง (ค่าเฉลี่ย 2.37) และ ความเสี่ยงจากการขนส่งสินค้า (ค่าเฉลี่ย 1.95)

ที่น่าสังเกตคือ ปัญหาบางข้อมีความแตกต่างชัดเจนระหว่างภูมิภาค เช่น ภาคเหนือและภาคอีสานมองว่าการขาดโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์เป็นปัญหาสำคัญ (ค่าเฉลี่ย 3.00 และ 2.75 ตามลำดับ) ในขณะที่ภาคตะวันออกและใต้ ประเมินว่าปัญหานี้อยู่ในระดับน้อย เท่านั้น (ค่าเฉลี่ย 2.21–2.43) ดังนั้น ปัญหาเชิงโครงสร้างและโลจิสติกส์จึงเป็น “ความท้าทายเฉพาะพื้นที่” นอกจากนี้ ปัญหาการสวมสิทธิ์ GMP และการส่งออกทุเรียนอ่อนยังสะท้อนปัญหาเชิงคุณภาพที่ผู้ประกอบการในภาคใต้ประสบมากกว่าเป็นปัญหาในทุกภูมิภาค ขณะที่ปัญหาการผูกขาดตลาดจีนเป็น “จุดร่วม” ที่ทุกภูมิภาคประสบคล้ายกัน

3. แนวทางการปรับตัวของเกษตรกร และผู้ประกอบการ

ผลการศึกษาส่วนนี้สังเคราะห์มาจากการศึกษาสถานการณ์ปัญหาและความท้าทายของการผลิตทุเรียนของเกษตรกรและผู้ประกอบการทุเรียน ซึ่งได้เสนอแนวทางการปรับตัวใน 2 ประเด็น ได้แก่ แนวทางการปรับตัวของเกษตรกรชาวสวนทุเรียน และแนวทางการปรับตัวของผู้ประกอบการ/ส่งออกทุเรียน มีดังนี้

3.1 แนวทางการปรับตัวของเกษตรกรชาวสวนทุเรียน

แนวทางการปรับตัวของเกษตรกรเพื่อรับมือกับปัญหา/ความท้าทายของการผลิตทุเรียน ประกอบด้วย 5 ประเด็นหลัก ๆ ได้แก่ 1) การลดต้นทุนการผลิต 2) การรับมือกับโรคและแมลงศัตรูพืช 3) การจัดการปัญหาภัยแล้งและขาดแคลนน้ำ 4) การเพิ่มความรู้และทักษะทางการเกษตร 5) การลดการพึ่งพาผู้ซื้อรายใหญ่

1) **การลดต้นทุนการผลิต** ปัญหาหลักของเกษตรกรคือค่าปุ๋ย สารเคมี และฮอร์โมนที่สูงขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนต่อไร่เพิ่มขึ้น วิธีการปรับตัวที่สำคัญคือการใช้ปุ๋ย อินทรีย์และสารชีวภาพเพื่อลดต้นทุน รวมถึงการวางแผนใช้ปุ๋ยแบบแม่นยำ (precision fertilization) เพื่อลดการใช้สารอาหารเกินความจำเป็น นอกจากนี้ การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อซื้อปุ๋ยในราคาถูกลงกว่าการซื้อรายบุคคลเป็นอีกแนวทางที่ช่วยลดภาระต้นทุน

2) **การรับมือกับโรคและแมลงศัตรูพืช** การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งผลให้โรคและแมลงศัตรูพืชแพร่ระบาดหนักขึ้น ทำให้เกษตรกรต้องเผชิญกับปัญหา ทุเรียนเสียหายหรือให้ผลผลิตลดลง วิธีการปรับตัวที่สำคัญคือการใช้ชีววิธี เช่น แมลงที่เป็นศัตรูธรรมชาติของแมลงศัตรูพืช การใช้สารสกัดจากพืชสมุนไพร และการคัดเลือกพันธุ์ทุเรียนที่มีความทนทานต่อโรค นอกจากนี้ เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันตรวจสอบโรค หรือโดรนเพื่อตรวจสอบสุขภาพต้นไม้อาจสามารถช่วยเฝ้าระวัง และป้องกันโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) **การจัดการปัญหาภัยแล้งและขาดแคลนน้ำ** สภาพอากาศที่แปรปรวน ทำให้เกิดภัยแล้ง ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของต้นทุเรียน เกษตรกรต้องใช้ระบบน้ำหยด (drip irrigation) หรือระบบพ่นหมอกเพื่อให้พืชได้รับความชุ่มชื้นเพียงพอโดยไม่สิ้นเปลืองน้ำ นอกจากนี้ การขุดสระกักเก็บน้ำในสวน และการใช้วัสดุคลุมดิน เช่น ฟางหรือพลาสติกคลุมดิน เพื่อลดการระเหยของน้ำ ช่วยให้อสวนทุเรียนสามารถรักษาความชื้นได้ดีขึ้น และลดความเสียหายจากภัยแล้ง

4) **การเพิ่มความรู้และทักษะทางการเกษตร** ปัญหาสำคัญของเกษตรกร คือ ขาดความรู้และประสบการณ์ในการปลูกทุเรียน เช่น การจัดการน้ำ การป้องกันโรค และการเก็บเกี่ยวที่ถูกต้อง ซึ่งอาจทำให้ต้นทุนสูงและผลผลิตด้อยคุณภาพ แนวทางการปรับตัวคือ การเข้ารับการฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญ ใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชันด้านการเกษตรหรือวิดีโอสอนออนไลน์ และการรวมกลุ่มเกษตรกรผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์

5) **การลดการพึ่งพาผู้ซื้อรายใหญ่** เกษตรกรเผชิญปัญหาถูกกดราคาราจากผู้ประกอบการหรือล้ง และราคาทุเรียนที่ผันผวนตามฤดูกาล แนวทางการปรับตัวคือการเพิ่มมูลค่าผลผลิต โดยแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น ทุเรียนอบแห้งหรือทุเรียนกวน การขายตรงผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อลดการพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง และการรวมกลุ่มเกษตรกร เพื่อสร้างอำนาจต่อรองและกำหนดราคาขายที่เป็นธรรมมากขึ้น

3.2 แนวทางการปรับตัวของผู้ประกอบการ/ล้งทุเรียน

แนวทางการปรับตัวของเกษตรกรเพื่อรับมือกับปัญหา/ความท้าทายของการผลิตทุเรียน ประกอบด้วย 6 ประเด็นหลัก ๆ ได้แก่ 1) การรับมือกับปัญหาการผูกขาดของตลาดจีน 2) การแก้ปัญหาการสวมสิทธิ์ใบรับรองมาตรฐาน GMP 3) การจัดการปัญหาการสวมสิทธิ์ทุเรียนจากต่างประเทศ 4) การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและระบบขนส่ง 5) การปรับปรุงกฎระเบียบและมาตรการขนส่งของภาครัฐ 6) การลดระยะเวลาดำเนินงานและเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่ง

1) การรับมือกับปัญหาการผูกขาดของตลาดจีน ตลาดจีนเป็นผู้ซื้อลำดับต้นของทุเรียนไทย แต่ด้วยการควบคุมราคาจากผู้นำเข้า ทำให้ล้งไทยต้องขายในราคาต่ำ แนวทางปรับตัวคือ ขยายตลาดส่งออกไปยังประเทศอื่น เช่น อินเดีย ตะวันออกกลาง และยุโรป พัฒนาแบรนด์ทุเรียนผ่านแพลตฟอร์ม e-commerce อย่าง Shopee, Alibaba และร่วมมือกับภาครัฐในการเจรจาตลาดใหม่ เพื่อลดการพึ่งพาตลาดจีนเพียงอย่างเดียว

2) การแก้ปัญหาการสวมสิทธิ์ใบรับรองมาตรฐาน GMP มีล้งบางแห่งสวมสิทธิ์ใบรับรอง GMP ทำให้สินค้าที่ส่งออกขาดมาตรฐานและกระทบภาพลักษณ์ทุเรียนไทย แนวทางปรับตัวคือ นำระบบตรวจสอบย้อนกลับ (traceability system) เช่น QR code หรือ blockchain มาใช้ เพิ่มมาตรการตรวจสอบคุณภาพในโรงคัดบรรจุ และร่วมมือกับภาครัฐในการออกใบรับรองมาตรฐาน เพื่อเพิ่มความโปร่งใส

3) การจัดการปัญหาการสวมสิทธิ์ทุเรียนจากต่างประเทศ ทุเรียนจากบางประเทศถูกนำเข้ามาแล้วขายโดยอ้างว่าเป็นทุเรียนไทย ส่งผลให้ตลาดแข่งขันสูงขึ้น แนวทางปรับตัวคือ ใช้เทคโนโลยีตรวจสอบแหล่งที่มา เช่น GPS, IoT หรือ blockchain กำหนดมาตรการรับซื้อที่เข้มงวด โดยให้ซื้อจากสวนที่มีใบรับรอง GAP และร่วมมือกับภาครัฐเพื่อตรวจสอบและป้องกันการนำเข้าทุเรียนผิดกฎหมาย

4) การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและระบบขนส่ง การขาดระบบขนส่งสินค้าเกษตรที่ทันสมัย ทำให้เกิดความล่าช้าและคุณภาพสินค้าเสียหาย แนวทางปรับตัวคือ ลงทุนในระบบขนส่งเย็น (cold chain logistics) เพื่อรักษาคุณภาพของทุเรียน ร่วมมือกับบริษัทโลจิสติกส์ชั้นนำ เช่น Kerry Express หรือ DHL และ สร้างศูนย์กระจายสินค้าในพื้นที่เพาะปลูกเพื่อลดระยะเวลาขนส่งและต้นทุน

5) การปรับปรุงกฎระเบียบและมาตรการขนส่งของภาครัฐ ระบบขนส่งข้ามแดน เผชิญปัญหาการกีดกันที่ซับซ้อนและล่าช้า ส่งผลให้ทุเรียนเสียหาย

ก่อนถึงปลายทาง แนวทางปรับตัวคือ ทำงานร่วมกับภาครัฐในการพัฒนากฎระเบียบให้ทันสมัย ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดความล่าช้า เช่น e-export documents และผลักดันให้มีเขตโลจิสติกส์พิเศษสำหรับสินค้าการเกษตร

6) การลดระยะเวลาดำเนินงานและเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่ง กระบวนการตรวจสอบสินค้าและการขนส่ง ใช้เวลานานเกินไป ทำให้ทุเรียนบางส่วนเน่าเสีย ก่อนถึงตลาดปลายทาง แนวทางปรับตัวคือ ปรับกระบวนการทำงานเป็นระบบดิจิทัล เช่น การใช้ e-documents สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานตรวจสอบคุณภาพ เช่น กรมวิชาการเกษตร และ ใช้ระบบ AI คำนวณเส้นทางขนส่งที่มีประสิทธิภาพ

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา และความท้าทายของการผลิตทุเรียนในประเทศไทย และเสนอแนวทางการปรับตัวของเกษตรกรและผู้ประกอบการ/ส่งออก โครงการนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกร 580 ราย และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 55 ราย ผ่านการตอบแบบสอบถาม และใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและความท้าทายในการผลิตทุเรียนเกิดขึ้นในทุกขั้นตอนการผลิตและเกิดขึ้นกับทั้งตัวเกษตรกรและผู้ประกอบการ/ส่งออก ปัญหาที่เกิดขึ้นมีแนวโน้มรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะภัยแล้งอันเนื่องมาจากความแปรปรวนของภูมิอากาศ (climate change) เกษตรกรชาวสวนทุเรียนต้องเผชิญกับปัญหาหลัก ได้แก่ ต้นทุนการผลิตที่เพิ่มขึ้น การแพร่ระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช ภัยแล้ง และปัญหาการขาดแคลนน้ำ ขาดองค์ความรู้ทางการเกษตร และการถูกกดดันด้านราคาโดยผู้ซื้อรายสำคัญ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อรายได้และความมั่นคงในการประกอบอาชีพของเกษตรกร ดังนั้นแนวทางการปรับตัวที่สำคัญ ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิต โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์และชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี และรวมกลุ่มซื้อปัจจัยการผลิตเพื่อให้ได้ราคาถูกลง การจัดการโรคและแมลงศัตรูพืช ผ่านการใช้ชีววิธี การปรับปรุงและพัฒนาสายพันธุ์ให้มีความต้านทานต่อโรค และการใช้เทคโนโลยีตรวจสอบการระบาดของศัตรูพืช การจัดการภัยแล้งและขาดแคลนน้ำ โดยใช้ระบบน้ำหยด และกักเก็บน้ำฝนเพื่อลดผลกระทบจากสภาพอากาศที่แปรปรวน สถานการณ์เหล่านี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Phanichatra and Sribenjachot (2024) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรแปลงใหญ่ในจังหวัดจังหวัดจันทบุรี

พบว่า ต้นทุนรวมต่อไร่สูงมาก และส่วนใหญ่เป็น “ต้นทุนแฝง” จึงทำให้เกิดกลไกการปรับตัวเพื่อรวมกลุ่มเพื่อซื้อ-ขาย-บริการรวม ซึ่งมีนัยสำคัญต่อความอยู่รอดของเกษตรกรรายย่อย นอกจากนี้ เกษตรกรยังต้องเพิ่มความรู้และทักษะทางการเกษตรผ่านการอบรมและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึง ลดการพึ่งพาผู้ซื้อรายใหญ่ ด้วยการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า และขยายช่องทางการตลาดออนไลน์เพื่อเข้าถึงผู้บริโภคโดยตรง ซึ่งแนวทางเหล่านี้จะช่วยให้เกษตรกรสามารถปรับตัวและพัฒนาอุตสาหกรรมทุเรียนของไทยให้เติบโตอย่างยั่งยืน

สำหรับผู้ประกอบการ/ส่งออกทุเรียน พบว่า ต้องเผชิญกับปัญหาและความท้าทายหลัก ๆ ได้แก่ การผูกขาดตลาดจีน ซึ่งทำให้ขาดอำนาจต่อรองราคา การสวมสิทธิ์ใบรับรองมาตรฐาน GMP ส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของสินค้าส่งออก ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการค้าทุเรียนในตลาดจีนมีกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดมากขึ้น ผู้ประกอบการต้องได้รับมาตรฐานจีเอ็มพี (GMP) จึงจะส่งออกทุเรียนไปยังจีนได้ สถานการณ์เหล่านี้ได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อต้องแข่งขันกับทุเรียนจากมาเลเซีย เวียดนาม อินโดนีเซีย ซึ่งมีแนวโน้มปริมาณทุเรียน (supply) เข้าสู่ตลาดจีนมากขึ้น นอกจากนี้ ข้อจำกัดด้านโลจิสติกส์ทำให้ต้นทุนการขนส่งสูงขึ้น ประกอบกับกฎระเบียบของภาครัฐที่ล่าช้าทำให้ผู้ผลิตและผู้ประกอบการทุเรียนของไทยต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วน สถานการณ์เหล่านี้สอดคล้องกับการประเมินผลกระทบของมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีต่อสินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรไทย พบว่า มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช (SPS) และมาตรการอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า (TBT) ของประเทศคู่ค้ามีอิทธิพลเชิงลบต่อสินค้าในหมวดเกษตรที่มาจากพืช (Phongthanapaisan & Chiwatatrakulpong, 2022, p. 10) ยิ่งไปกว่านั้น จากการวิเคราะห์ของกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ พบว่า การทำเอฟทีเอ (Free Trade Agreement: FTA) ในบริบทโลกใหม่ ประเทศไทยยังมีข้อจำกัดและความท้าทายในการกำหนดกฎเกณฑ์ทางการค้าที่มีมาตรฐานสูง ได้แก่ ความพร้อมของภาครัฐ การปรับตัวของภาคเอกชน ความเหลื่อมล้ำของระดับการพัฒนาในภาคธุรกิจ ตลอดจนทัศนคติที่ยังไม่เปิดรับต่อการเปลี่ยนแปลง และการปฏิเสศที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับกระแสโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (“Environmental rules,” 2023)

สำหรับแนวทางการปรับตัวของผู้ผลิตและผู้ประกอบการที่สำคัญ ได้แก่ การขยายตลาดส่งออกไปยังประเทศอื่นนอกเหนือจากจีน เช่น อินเดีย ตะวันออกกลาง และยุโรป การใช้เทคโนโลยีตรวจสอบย้อนกลับ เช่น QR code หรือ blockchain

เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและป้องกันการสวมสิทธิ์ สอดคล้องกับ Zang (2025) ที่ประเทศจีน เข้มข้อกำหนดด้านสารเรืองแสง (auramine o) และอนุมัติห้องปฏิบัติการไทย 6 แห่ง สำหรับตรวจยืนยันก่อนส่งออก ที่ชี้ให้เห็นว่าระบบ “ตรวจสอบย้อนกลับและทดสอบตามข้อกำหนด” เป็นเงื่อนไขการเข้าตลาดที่เสี่ยงไม่ได้ อีกทั้งต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบขนส่ง โดยการลงทุนในโลจิสติกส์เย็น (cold chain logistics) และร่วมมือกับบริษัทขนส่งเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดส่ง นอกจากนี้ การทำงานร่วมกับภาครัฐในการพัฒนากฎระเบียบที่เอื้อต่อการส่งออก และการลดระยะเวลาในการตรวจสอบและขนส่งสินค้า โดยใช้เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-documents) และระบบ AI ในการคำนวณเส้นทางขนส่ง จะช่วยให้การดำเนินธุรกิจมีความคล่องตัวมากขึ้น ซึ่งแนวทางเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1) ด้านเกษตรกรผู้ผลิต ในภาพรวมต้องเพิ่มความรู้และทักษะทางการเกษตร ผ่านการอบรมและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงลดการพึ่งพาผู้ซื้อรายใหญ่ ด้วยการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า และขยายช่องทางการตลาดออนไลน์เพื่อเข้าถึงผู้บริโภคโดยตรง ส่วนผู้ประกอบการทุเรียนของไทยต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วนในระบบการแข่งขันและระบบการค้าที่มีมาตรฐานสูงในการส่งออก โดยร่วมเรียนรู้กับหน่วยงานภาครัฐเกี่ยวข้อง

2) ในภาพรวม ภาครัฐควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ เช่น ระบบ cold chain logistics และศูนย์กระจายสินค้า เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่ง พร้อมส่งเสริมเทคโนโลยีเกษตรอัจฉริยะ รวมถึงอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรและผู้ประกอบการ ขยายตลาดใหม่เพื่อกระจายความเสี่ยงลดการพึ่งพาตลาดจีน และปรับปรุงกฎระเบียบการส่งออกให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นผ่านระบบ e-documents และ e-export certification

2.1) พื้นที่ภาคเหนือ ภาครัฐควรส่งเสริมงานวิจัยและพัฒนาพันธุ์ทุเรียนที่เหมาะสมกับสภาพอากาศและดินของภาคเหนือ เพื่อลดความเสี่ยงจากโรคพืชและภัยแล้งพร้อมทั้งพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำเพื่อรองรับการขยายพื้นที่เพาะปลูก นอกจากนี้ ควรจัดโครงการอบรมเข้มข้น ให้เกษตรกรรายใหม่เรียนรู้การจัดการสวนทุเรียนอย่างถูกต้อง และจัดตั้งศูนย์กลางโลจิสติกส์ในภาคเหนือ เพื่อเชื่อมโยงตลาด ลดต้นทุนขนส่งและเพิ่มศักยภาพการแข่งขันในตลาดทุเรียนไทย

2.2) พื้นที่ภาคกลาง/ภาคตะวันออก ภาครัฐควรสนับสนุน เครื่องจักรและระบบอัตโนมัติ เพื่อลดการพึ่งพาแรงงานในภาคกลางและตะวันออก เช่น เครื่องคัดเกรดทุเรียนและหุ่นยนต์เก็บเกี่ยว พร้อมทั้งพัฒนามาตรฐาน GAP และระบบตรวจสอบย้อนกลับให้เข้มงวดขึ้นเพื่อรักษาคุณภาพและความน่าเชื่อถือในตลาดส่งออก นอกจากนี้ ควรเพิ่มโอกาสให้เกษตรกรเข้าถึง เงินทุนสนับสนุน สำหรับการลงทุนในเทคโนโลยีและเครื่องจักร รวมถึงส่งเสริมการสร้างแบรนด์ทุเรียนพรีเมียม และการแปรรูปผลผลิตเพื่อขยายตลาดและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

2.3) พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาครัฐควรพัฒนา ระบบชลประทาน และแหล่งน้ำ เช่น ธนาคารน้ำใต้ดินและระบบน้ำอัจฉริยะ เพื่อรองรับการปลูกทุเรียนในพื้นที่แห้งแล้งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พร้อมทั้งสนับสนุน การวิจัยพันธุ์ทุเรียนที่ทนแล้ง ควรจัดตั้งศูนย์เรียนรู้และเทคโนโลยีการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการสวนได้อย่างเหมาะสม และเร่งสร้าง โครงข่ายขนส่งและศูนย์กระจายสินค้า เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการส่งออก ลดต้นทุน และยกระดับศักยภาพการแข่งขันของทุเรียนจากภาคอีสาน

2.4) พื้นที่ภาคใต้ ภาครัฐควรปรับปรุง ระบบบริหารจัดการน้ำ โดยสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กเพิ่มเติมและส่งเสริมระบบให้น้ำอัจฉริยะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ พัฒนาระบบเฝ้าระวังโรคพืชและแมลงศัตรูพืชเพื่อลดความเสียหายจากโรคระบาด นอกจากนี้ ควรสนับสนุนเทคโนโลยีการคัดแยกผลผลิตอัตโนมัติและระบบขนส่งที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดข้อบกพร่องและรักษาคุณภาพของทุเรียน รวมถึงส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าผลผลิตเพื่อกระจายช่องทางการขายและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก

กิตติกรรมประกาศ

นักวิจัยขอขอบคุณแหล่งข้อมูลที่นำมาใช้ในการเขียนบทความชิ้นนี้จาก “โครงการศึกษาการจัดตั้งกองทุนทุเรียน” ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร องค์การมหาชน (สวก.) พ.ศ.2567

References

- Agricultural Section, Royal Thai Consulate-General in Shanghai. (2023, August 10). *Raining sathankan kan kha kaset* (in Thai). [Agricultural trade situation report]. Bangkok: Ministry of agriculture and cooperatives. Retrieved from <https://www.moac.go.th/foreignagri-news-files-451691791054>
- Agriculture and Cooperatives Committee, Senate. (2023). *Kan phatthana lae songsoem kaset sang mulkha tam yutthasat chat: Korani sueksa sinkha kaset thurian* (in Thai). [Development and promotion of value-added agriculture under the national strategy: A case study of durian agricultural products]. Bangkok: Printing Office, Secretariat of the Senate. Retrieved from https://www.senate.go.th/document/Ext27142/27142800_0006.PDF
- Best, J. W. (1977). *Research in education* (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bhandari, P. (2020, June 12). *Quantitative research: Definition, methods, types and examples*. Retrieved March 15, 2025, from <https://www.scribbr.com/methodology/quantitative-research/>
- Department of Agriculture. (2023). *Sathankan kan phalit thurian* (in Thai). [Durian production situation]. Bangkok: Department of Agriculture. Retrieved from <https://www.doa.go.th/share/attachment.php?aid=2971>
- Department of Agriculture. (2024, August 29). *Khumkhem namkhao thurian sod phit kotmai* (in Thai). [Strict control over illegal fresh durian imports]. [Facebook post]. Retrieved March 15, 2025, from <https://www.facebook.com/doa.thaidoa/posts/923475863145790/>
- Department of Internal Trade. (2024, 24 June). *Thurian* (in Thai). [Durian]. Bangkok: Ministry of Commerce. Retrieved January 15, 2025, from <https://regional.moc.go.th/th/file/get/file/202407013a6133c1bd218dfc40828623c88c6fea161400.pdf>
- Department of International Trade Promotion. (2024a, July 4). *Chin anuyat hai namkhao thurian sod chak Malaysia yang penthangan* (in Thai). [China officially allows fresh durian imports from Malaysia]. Retrieved January 4, 2025, from <https://www.ditp.go.th/post/175964>

- Department of International Trade Promotion. (2024b, December 11). *Thurian Thai khrong chai chao chin* (in Thai). [Thai durian is highly favored by Chinese consumers]. Retrieved January 4, 2025, from <https://www.ditp.go.th/post/190105>
- Eguchi, A., Hassan, N., & Numata, S. (2025). Dry spells trigger durian flowering in aseasional tropics. *International Journal of Biometeorology*, 69(2), 403–409. <https://doi.org/10.1007/s00484-024-02819-x>
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2023). *Durian global trade overview 2023*. Retrieved March 11, 2025, from <https://www.fao.org/3/cc8384en/cc8384en.pdf>
- Globalgap. (n.d.). *GLOBALG.A.P. history*. Retrieved March 16, 2025, from <https://www.globalgap.org/about/history/>
- Jittamai, P., Toek, S., Sathaporn, P., Kongkanjana, K., & Chanlawong, N. (2025). Risk mitigation in Durian cultivation in Thailand using the house of risk (HOR) method: A case study of Pak Chong GI Durian. *Sustainability*, 17(1), 222. <https://doi.org/10.3390/su17010222>
- “Kot singwaenlom” kluen kan kha lok “Phanich” chai FTA prap nguenkhai pen okat (in Thai). [“Environmental rules” engulf global trade, “Commerce” uses FTA to adjust conditions into opportunities] (2023, July 11). *Bangkokbiznews*. Retrieved from <https://www.bangkokbiznews.com/environment/1077878>
- Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2025, January 20). *Plodlok thurian Thai! ‘Romcho Itthi’ praderm ploi thurian khunnaphap lot raek pai Chin na dan phromdaen Nakhon Phanom* (in Thai). [Unlocking Thai durians! Deputy Minister Itthi launches the first batch of quality durians to China at Nakhon Phanom border checkpoint]. Retrieved August 1, 2025, from <https://www.moac.go.th/news-preview-471891792135>
- Nor Diana, M. I., Zulkepli, N. A., Siwar, C., & Zainol, M. R. (2022). Farmers’ adaptation strategies to climate change in southeast Asia: A systematic literature review. *Sustainability*, 14(6), 3639. <https://doi.org/10.3390/su14063639>

- Nulimaimaiti, M. (2025, January 23). China breaks durian import record as Vietnam, Malaysia nip at Thailand's heels. *South China Morning Post*. Retrieved from <https://www.scmp.com/economy/global-economy/article/3295825/china-breaks-durian-import-record-vietnam-malaysia-nip-thailands-heels>
- Office of Agricultural Affairs, Beijing. (2024). *Raingan sathankan kan kha kaset* (in Thai). [Agricultural trade situation report]. Retrieved January 7, 2025, from <https://www.moac.go.th/foreignagri-news-files-471991791143>
- Office of Agricultural Economics. (2025). *Khomun phuet settakit: Thurian* (in Thai). [Economic crop data: Durian]. Retrieved January 4, 2025, from <https://catalog.oae.go.th/>
- Office of Commercial Affairs in Ho Chi Minh City. (2025, January 22). *Wietnam kao khuen pen yakyai rai mai nai talat thurian lok* (in Thai). [Vietnam emerges as a new giant in the global durian market]. Retrieved January 26, 2025, from https://files-website.ditp.go.th/เจาะลึกตลาดโลก/News_20_24_January_VN_durian_Edit_b6b91d4bb5.pdf
- Panyawachirokul, N., & Treewanchai, K. (n.d.). *Chapta sathanakan thurian thai...muea khukhaeng ruk buk talat chin* (in Thai). [Monitoring Thailand's durian situation as competitors expand into the Chinese market]. Retrieved January 15, 2025, from <https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/articles-and-publications/articles/regional-articles/reg-article-2023-05.html>
- Phanichatra, S., & Sribenjachot, T. (2024). Kan wikhro khong sangkhra phaiton khong kasetakon plaeng yai thurian amphoe Mueang Changwat Chanthaburi (in Thai). [Analysis of production cost structure of durian large-plot farmers in Mueang District, Chanthaburi Province]. *Journal of Interdisciplinary Social Sciences and Communication*, 7(4), 15–33. <https://doi.org/10.14456/issc.2024.59>

- Phattharapapha, T. (2023). *Khosanoe phuea kan khapkhluen kan song ok phonlamai Thai: Korani sueksa thurian* (in Thai). [Proposals for driving Thai fruit exports: A case study of durian]. Bangkok: Civil Service Executive College, Office of the Civil Service Commission.
- Phongthanapaisan, T., & Chiwatatrakulpong, K. (2022). Kan pramen phonkrappap khong matarakan kidkan thang kan kha ti mai chai passes ton sungkaset lae sangkhomitsachon kaset thai (in Thai). [The assessment of the effect of non-tariff trade barriers on Thai agricultural and agro-industrial exports]. *Proceedings of Multidisciplinary Research*, 2(4), 1–18. Retrieved from <https://so09.tci-thaijo.org/index.php/PMR/article/download/4182/2495/19702>
- RI \$8b durian export bid to China faces thorny challenges. (2024, July 12). *The Jakarta Post*. Retrieved, from <https://www.thejakartapost.com/business/2024/07/12/ri-8b-durian-export-bid-to-china-faces-thorny-challenges.html>
- Ricardo, D. (1817). *On the principles of political economy and taxation*. London: John Murray. Retrieved from <https://www.econlib.org/library/Ricardo/ricP.html>
- Siribunyaprasit, T., & Wongmahaset, T. (2023). Pattachai thi mi itthiphon to kan tatsinjai sue thurian sod chak Prathet Thai khong phuboriphok chao Chin nai Monthon Yunnan, Mueang Kunming (in Thai). [Factors influencing Chinese consumers' decision to purchase fresh durian from Thailand in Yunnan Province, Kunming, China]. *Northern Academic Journal*, 10(2), 99–112. Retrieved January 15, 2025, from <https://so09.tci-thaijo.org/index.php/AJntc/article/view/2726>
- Sukantapong, K. (2022, January 10). *Thurian Thai poet talat Chin phan rotfai lang RCEP mi phon bangkhap chai* (in Thai). [Thai durian debuts on China's market via railway after RCEP takes effect]. Retrieved January 25, 2025, from <https://thaibizchina.com/business-trade-investment/ทุเรียนไทย-ประเดิมใช้/>

- Tantiwisesak, P., Pongyila, A., & Wongsrisunthorn, S. (2023). Klayutthakam kan prap tua khong phu prapkokkan thurakit song ok thurian Thai pai Prathet Chin phuea rongrab kan fuenfu thang setthakit chak COVID (in Thai). [Adaptation strategies of Thai durian exporters to China in response to post-COVID economic recovery]. *Journal of Educational Innovation and Research*, 7(1), 323–342. <https://doi.org/10.14456/jeir.2023.22>
- Thailand tops global agricultural exports with durian and coconut. (2025, June 14). *The Nation*. Retrieved from <https://www.nationthailand.com/business/trade/40051239>
- The Investopedia team. (2024, June 26). *Free market definition & impact on the economy*. Retrieved March 16, 2025, from <https://www.investopedia.com/terms/f/freemarket.asp>
- Việt Nam emerges as global durian powerhouse. (2025, January 13). *Vietnam News*. Retrieved from <https://vietnamnews.vn/economy/1690527/viet-nam-emerges-as-global-durian-powerhouse.html>
- Vietnam's export durians face stricter regulation in China market. (2025, January 23). *Asia News Network*. Retrieved from <https://asianews.network/vietnams-export-durians-face-stricter-regulation-in-china-market/>
- VietnamNet Global. (2025, August 4). *Vietnam sets food safety standards for fresh durian exports*. Retrieved March 15, 2025, from <https://vietnamnet.vn/en/vietnam-sets-food-safety-standards-for-fresh-durian-exports-2428555.html>
- Wen, B. (2023, March 20). *Rueang kin rueang yai chin ok nayobai mailek thi 1 pracham pi 2566* (in Thai). [Food Matters: China Issues the No. 1 Policy Document for 2023]. Retrieved March 18, 2025, from <https://thaibizchina.com/article/no-1-document/>
- Zang, J. (2025, January 21). *6 Thai labs certified for testing durian exports to China*. Retrieved January 26, 2025, from <https://www.producereport.com/article/6-thai-labs-certified-testing-durian-exports-china>